

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ

В умовах соціально-економічних перетворень в Україні суттєво підвищуються вимоги до якості освіти, спеціалістів вищої категорії, розвитку їх інтелектуальних і творчих здібностей, які дозволяють успішно та активно брати участь у суспільному житті та розбудові економіки. Як наслідок система вищої освіти якісно змінюється: створюються нові освітні стандарти та програми, удосконалюються способи підготовки спеціалістів на основі вибору напрямків, що забезпечуватимуть розвиток пізнавальних і спеціальних здібностей студентів до самостійного здобуття знань і вирішення нових задач у професійній діяльності.

Питанню ефективної організації самостійної роботи присвячено роботи А. Алексюка, В. Андрущенка, Ю. Бабанського, М. Дьяченка, Л. Кандибовича, В. Козакова, О. Молибога, П. Підкасистого та ін. Окремим аспектам організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульного навчання присвячено наукові роботи І. Голяд, Т. Козак, І. Шайдур, І. Шимко.

Донедавна в навчальних закладах домінувала репродуктивна система. Головним недоліком такого навчання стало гальмування процесу творчих та інтелектуальних здібностей суб'єктів навчального процесу. Засвоєння певної суми базових знань залишається важливою складовою навчального процесу, проте це призводить до намагання досягти засвоєння, іноді шляхом механічного запам'ятовування їхнього інформаційного супроводження, швидко змінюваного і другорядного. Великий обсяг матеріалу призводить до перевантаження студентів, що негативно позначається на пізнавальній діяльності і розвитку особистості. Разом із засвоєнням базових знань перед сучасною освітою дедалі більше постає завдання навчити студентів самостійно оволодівати новими знаннями та інформацією, навчити

навчатися, виробити потребу в навчанні впродовж життя.

Суворі регламентація навчального процесу, ставлення викладачів до студентів як до об'єктів впливу значно знижує творчий потенціал особистості. Крім того, у системі репродуктивного навчання спостерігаються формалізм, необ'єктивність в оцінюванні навчальних і інтелектуальних досягнень студентів, що також гальмує розвиток їхньої самостійності та творчої активності [3, с. 98].

Ученими і практиками А. Алексюком, В. Андрущенко, В. Журавським, П. Підкасистим, В. Буряком, Б. Єсиповим, В. Козаковим, М. Скаткіним визнано, що одним із найголовніших завдань сучасної вітчизняної освіти на всіх її рівнях є формування у студентів умінь самостійно здобувати знання, розв'язувати проблемні ситуації в професійній діяльності, приймати власні рішення та діяти відповідно до них.

Однаковість і стандартність завдань та загальних вимог до всіх студентів примушують одних прискорювати темп пізнавальної діяльності і працювати понад свої можливості, інших – працювати в півсили. Таким чином, тільки невелика частина студентів працює повноцінно, рівномірно й на належному рівні.

Кардинальні державні реформи, сучасний науково-технічний прогрес, розвиток технологій науки і виробництва зумовлюють розробку і впровадження нових підходів до системи підготовки кадрів вищої кваліфікації, модернізації традиційної структури підготовки педагогів, що визначаються в загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на загальносвітові культурні цінності. Освіта повинна відображати і впроваджувати найновіші наукові відкриття, процеси інформатизації сучасного суспільства, що підвищують вимоги до підготовки майбутніх педагогів: держава потребує не тільки висококваліфікованих спеціалістів, а й особистостей, здатних до самовдосконалення та самоосвіти [1].

Наслідком загальних світових тенденцій розвитку є реформування освітньої галузі України, основними завданнями якої є поліпшення якості

вищої освіти. Модернізація системи освіти України, необхідність її вдосконалення і підвищення рівня якості є найважливішою соціокультурною проблемою, яка значною мірою обумовлюється процесами глобалізації та потребами формування позитивних умов для індивідуального розвитку людини, її соціалізації та самореалізації у цьому світі [2, с. 148].

Аналізуючи процеси модернізації вищої школи України, а також вивчаючи світові напрямки, можна виділити такі шляхи вдосконалення освіти:

- необхідність глибокого осмислення і впровадження на науковій основі концепції неперервної освіти, яка вимагає від студентів і спеціалістів постійного вдосконалення власних знань та адаптації до умов діяльності, що постійно змінюються;

- забезпечення можливості навчання студента за індивідуальною програмою, враховуючи побажання студента та внутрішній потенціал особистості;

- зміну організації навчального процесу: зменшення частки аудиторного навантаження за рахунок збільшення самостійної роботи студентів;

- перехід від репродуктивної системи навчання до діяльнісно-розвивальних технологій, направлених на самостійну діяльність.

Процеси модернізації вищої школи тісно пов'язані з протиріччями, які виникають при збільшенні ваги фундаментальних наук, потоці науково-технічної інформації, зменшенні годин на аудиторні заняття і підвищенні ролі самостійної роботи студентів. Перерозподіл частки годин у бік самостійного отримання знань, набуття умінь та навичок самоосвіти є наслідком того, що нова система освіти самостійну роботу відносить до однієї з основних форм організації навчального процесу. Так, у „Положенні про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах” самостійна робота називається основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Це положення регламентує обсяги самостійної роботи в умовах кредитно-модульного навчання. Вони можуть складати від 1/2 до 2/3 загального обсягу навчального часу, призначеного для вивчення конкретних курсів. За таких умов зменшується частка прямого надання інформації викладачем під час аудиторних занять і розширюється частка повноцінної самостійної роботи в лабораторіях, бібліотеках, читальних залах, комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах [3, с. 69].

Визначальний вплив на організації самостійної роботи студентів має модульна система навчання. В вищих навчальних закладах України існують різні підходи до відображення самостійної роботи в модулях: від виокремлення окремого модуля самостійної роботи з окремою оцінкою, до виділення окремих тем на самостійне вивчення в межах одного модуля.

Отриманні студентом бали з усіх модулів дисципліни дозволяють йому не проходити підсумкові форми контролю (іспит або залік). Для отримання певної суми балів за семестр необхідно, щоб студент отримав бали з 60-100% тем модулів певної дисципліни. Вивчення педагогічного досвіду показує, що студент намагається виконати найпростіші практичні завдання за які можна отримати найбільше балів, а до великої кількості тем, винесених на самостійний розгляд навіть не торкається. Це трапляється в тому числі і через несистематичність модульного контролю.

Цю ситуацію легко виправити за допомогою складання календарних планів самостійної роботи для студентів кожної групи з врахуванням термінів здачі завдань та різних видів контролю з дисциплін кожного курсу, що дозволить зробити самостійну роботу студентів більш систематичною та уникнути перевантаженості.

Календарне планування самостійної роботи студентів дає певні орієнтири, які необхідно досягти в поставлені терміни. Відповідно студент сам повинен буде навчитися планувати та організовувати власну діяльність, бо для досягнення мети необхідно обрати шляхи, способи дії та діяти згідно до відведених термінів.

Початковими даними для планування самостійної роботи на семестр є програма для самостійної роботи з дисципліни, в якій зазначені види діяльності та строки виконання завдань. Головними проблемами узгодження і координації цих планів є:

- врахування об'ємів завдань з кожної дисципліни;
- досягнення рівності складності завдань кожного тижня семестру;
- встановлення відповідності складності завдань реальному бюджету часу студентів;
- рівномірний розподіл завдань для самостійної роботи протягом семестру.

Впровадження календарного планування самостійної роботи показало, що на даному етапі з'являється можливість керування самостійною роботою студентів не тільки при виконанні тих чи інших завдань для самостійної роботи, а й при перевірці їх. Якщо студент виконав календарний план самостійної роботи, то це свідчить не тільки про наявність достатніх знань та вмінь для виконання завдань, а й про вміння планувати свою навчальну діяльність усвідомлено і цілеспрямовано. Тому виконання календарного плану з дисциплін семестру можна розглядати як один з параметрів рівня самостійності студента, що характеризує вміння самостійно планувати власну діяльність.

Література

1. Алексюк А.Н. Организация самостоятельной работы студентов в условиях интенсификации обучения [Текст] / А.Н. Алексюк, А.А. Аюрзанайн, П.И. Пидкасистый. – К.: ИСИО, 1993. – 336 с.
2. Гелашвили Н.И. Педагогические основы управления самостоятельной работы студентов в процессе обучения [Текст] / Н.И. Гелашвили. – Тбилиси: Ганатлеба, 1988. – 192 с.
3. Граф В. Основы организации учебной деятельности и самостоятельной работы студентов: Учебное пособие. [Текст] / Граф В., Ильясов И., Ляудис В. – М., 1981. – 80 с.